

stabilním sídlem. Autor věnoval pozornost rovněž materiálnímu zajištění úřadu. Přínosem je bezpochyby i zacílení na růst sebevědomí místních stavů projevující se např. ve snaze převzít zodpovědnost za zajištění teritoriální integrity země s garancí její nezpochybnitelné příslušnosti k České koruně či právě v úsilí o získání vlivu na personální politiku v rozhodujících úřadech včetně zemského fojstství.

Kniha Ludka Březiny představuje cenný příspěvek do diskuse nad proměnami institucí stavovského státu doby konce středověku a počátků raného novověku. O poctivosti práce svědčí mimo jiné úctyhodné množství pramenů z domácích i zahraničních archivů, které autor při zpracovávání zvoleného tématu zohlednil.

PETR KOZÁK

Jan MARTÍNEK, *Martiniana. Studie o latinském humanismu v českých zemích*, Academia, Praha 2014

501 s., ISBN 978-80-200-2380-3

Nedlouho po vydání posledního, šestého svazku s Dodatky A-Ž k *Rukověti humanistického básnictví* (2012) se objevila publikace *Martiniana*, která obsahuje výběr z článků a studií klasického filologa a literárního vědce Jana Martínka (1924–2014). Texty do souboru spolu s autorem vybrala a edičně připravila Marta Vaculínová. *Martiniana* tak představují jakýsi pomyslný pandán k zakončenému epochálnímu dílu české neolatiné literární historie. Upozornění na toto spojení také není náhodné, neboť publikace svou obálkou a typografickou podobou na edici *Rukověti* zjevně odkazuje.

Kniha je rozdělena do sedmi samostatných tematických kapitol, přičemž každá část odpovídá jednomu z okruhů Martínkova badatelského zaměření. Výbor otvírá šestice studií věnovaných generační periodizaci a žánrové charakteristice humanistického básnictví v předbělohorském období na straně jedné, na druhé straně je tento nástin podložen výsledky statistického šetření frekvence tištěné humanistické literární (básnické) tvorby do roku 1620. Následující text se již zaměřuje na kritické sledování produkce konkrétních příslušníků tří generací českých humanistických básníků a jejich méně početných moravských vrstevníků z přelomu 16. a 17. století. Na toto mapování generací a časového rozpětí tvorby navazují dvě genologicky zaměřené studie, směřující svůj zájem jednak k rozmanitým drobným literárním útvarům a jednak k chválám venkova.

Druhá kapitola je věnována problematice školství a iniciací rozvoje partikulárních škol pražskou univerzitou. Martínek v těchto studiích nahlíží problematiku nejen skrze informace, které lze vyčíst a zjistit z příležitostných veršovaných tisků, ale také ze vztahů předních humanistů k univerzitě. Metoda sledování sociálních sítí a mechanismu interakcí mezi jednotlivými subjekty je v člancích vždy důsledně popsána. Psal-li Martínek v těchto příspěvcích o vztazích mezi literáty a institucemi, nelze se vyhnout mecenátu, proto je mu věnován poslední článek druhého oddílu.

Třetí kapitola se věnuje komparativním vztahům mezi českým a německým prostředím, a to nejen otázkám latinské příležitostné poezie, ale především sledování literárních vztahů německých humanistů k českým zemím a zároveň kontaktům mezi česky a německy píšícími intelektuály z českých zemí. Do těchto konkrétních probírek dosavadního materiálu Martínek zařadil ještě studii z osmdesátých let o vztahu latinsky tvořících humanistů k národnímu jazyku, v níž se opět zrcadlí generační periodizace předbělohorské epochy od vladislavské doby po dobu rudolfínskou.

Čtvrtou kapitolu tvoří tři studie onomastické, konkrétně antroponymické a toponomastické, směřované jak k problematice užívání latinizovaných podob míst, tak latinizování svých jmen humanistickými autory. Následující blok se zabývá povahou a dochováním latinského písemnictví. Nejde jen o suchý knihovědný popis či o strohý bibliografický výčet, nýbrž též o snahu základní charakteristiku a strukturu příležitostných latinských tisků. Martínek si byl dobře vědom, že kromě známých a dochovaných tisků je nutné prohlubovat znalosti také o deperditech, o nichž máme drobné zmínky z jiných textů či drobných biobibliografických dobových črt z příležitostných tisků. Vědomé sledování literární vícejazyčnosti autorů a kontinuita literárního vývoje v předbělohorské době Martínka směřovala také k paralelnímu zájmu o produkci autorů v českém jazyce zachycenou *Knihopisem*.

Šestá kapitola vědomě navazuje a rozvádí mnoho tezí z předchozí kapitoly. Zde přetištěné studie o latinských bohemikálních tiscích dochovaných v českých a zahraničních knihovnách již postupují od obecného, tedy od údajů o místech a knihovních fondech, v nichž jsou latinské příležitostné tisky dochovány, k podrobným analýzám materiálu (zvláště konvolutů ze Strahovské knihovny).

Závěrečná sedmá kapitola se věnuje pracím na *Rukověti* a metodologickému uchopení některých problémů v bádání o latinském humanismu,

z nichž některé stále čekají na své zpracování. Z hlediska dnešního stavu bádání je zajímavá stať *Další cesty bádání o humanismu v českých zemích*. Autor v ní totiž nejen počítá se zakončenou základní řadou *Rukověti* včetně svazku s dodatky, ale věnuje se i obsahu sedmého souhrnného svazku *Rukověti* s rejstříky. V tomto ohledu lze za zásadní prohlásit poslední dvě studie: *Stav a úkoly bádání o humanismu v českých zemích*, v níž jsou formulovány nejen dosažené cíle v době přednesení příspěvku (červen 1989 v Bonnu), ale především možná teoretická a praktická východiska další práce. Ta se týkají obzvláště dochovaného materiálu a jeho zpracování. V neposlední řadě se zabývají také přístupem k vytváření monografického zpracování významných osobností. Publikaci uzavírají bibliografické přehledy Martínkových prací a jmenový i věcný rejstřík.

Kniha *Martiniana* vytváří svědectví o stavu badatelského poznání v průběhu práce na *Rukověti* a dává nahlédnout do útrob mapování předbělohorské latinské příležitostné tvorby v druhé polovině minulého století, zároveň se ale zabývá i vnitřními mechanismy literární komunikace (Martínek užívá termínu „literární zvyklosti“) a genologickými problémy neolatinické produkce literárněhistorickým uchopením fenoménu. Dalším kladem knihy je shromáždění a zpřístupnění roztroušených a často obtížně dostupných textů, popřípadě přeložení původně latinských a německých článků do češtiny.

Publikace dobou svého vydání vstoupila také do probíhající oborové diskuse na stránkách časopisu *Česká literatura*, v níž se na přelomu roku 2014 a 2015 soustředila polemika nad termínem tzv. „národního humanismu“. Diskuse se vztáhla především k hlavním protagonistům tohoto proudu, jako byli Viktorin Kornel ze Všehrd, Řehoř Hrubý z Jelení a Mikuláš Konáč z Hodiškova, kteří už ale stojí mimo hlavní Martínkův badatelský zájem. Dalším příspěvkem k této diskusi může být Martínkova práce o *Janu Hoděšovském a jeho literárním okruhu*, která vyšla v roce 2012 společně se studií Dany Martínkové o veršovaných popisech měst.

Martínek v mnohém anticipoval a inspiroval současně badatelské trendy uvnitř neolatinické klasické filologie (stačí vzpomenout poslední práce Marty Vaculínové či Lucie Storchové), byť k tomu ještě nevyužíval dnešní metodologické postupy a terminologii. I proto je čtení Martínkových článků a stať svou šíří záběru stále udivující a překvapující.

JAN PIŠNA

Petr ČORNEJ, *Historici, historiografie a dějepis. Studie, črty, eseje*, Karolinum, Praha 2016

484 s., ISBN 978-80-246-3276-6

Výbor z prací Petra Čorneje přináší studie věnované dějinám a problémům dějepisectví (převážně českého), které autor publikoval na stránkách sborníků, časopisů či ve formě doslovů ke knihám od konce sedmdesátých let do let nedávno minulých. Máme před sebou poměrně široké spektrum textů, jež pojednávají o osobnostech a otázkách od doby národního obrození až do naší přítomnosti a jsou rámovány dvěma teoretičtějšími úvahami na téma „jak se píše dějiny“. Podobně jako u studií, které Čornej vydal před sedmi lety ve výboru z husitologických studií, i zde texty zveřejňoval, opravil faktografická přehlédnutí a u těch, které byly tištěny bez poznámek, doplnil kritický aparát.

Čornejovo přemítání nad českým dějepisectvím začíná logicky u Palackého. Sonda ke genezi Palackého pojmání husitské epochy přesvědčivě ukazuje, že v základních rysech měl Palacký připraven ideový výklad husitství ještě předtím, než začal psát *Dějiny národu českého*. Shodou okolností vychází první svazek *Geschichte von Böhmen* v též rok jako Máchův Máj. Dva velcí autoři si ovšem příliš nerozuměli, jak napovídá Čornejovo podnětné srovnání romantismu Máchova a Palackého, které doplňuje přehled hlavních proměn v pojmání K. H. Máchy a jeho díla v české vědě a kultuře až do doby počínající normalizace. Oddíl věnovaný autorům národního obrození uzavírá studie s citlivou interpretací husitologického díla V. V. Tomka a kořenů, z nichž Tomkovo hodnocení husitství vyrůstalo.

Se statěmi druhé části knihy se přesouváme do epochy pozitivistické vědy. Básnické etudy Jaroslava Golla historici až na výjimky jen okrajově evidují, ovšem právě ony přiváděly talentovaného mladíka k historii. Přerod od nadšeného romantika k ukázněnému vědci byl podle Čorneje spojen s Gollovým pobytem v zahraničí, odkud se vrátil s cílem pozvednout české dějepisectví na evropskou úroveň. S podobou, již vtisknul práci historika J. Goll a jeho žáci, kontrastovaly objemné faktografické opusy Zikmunda Wintra. Ačkoli se Čornej zaměřil především na třetí plochu a vzájemné vymezování mezi Gollovou školou a Wintrem a jeho příznivci, přináší jeho studie výstižný mikroportrét Z. Wintra a do jisté míry i rehabilitaci jeho podceňovaného díla.

Přes všechno, co bylo v posledních letech napsáno o sporu o smysl českých dějin, si pozornost